

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ПРИМЉЕНО: 14. 10. 2014.			
ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОЗИ	ВРИЈЕДНОСТ
	1070		

НАУЧНО - НАСТАВНОМ ВИЈЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске тезе мр Мирјане Зельковић под називом “Правни аспекти одговорности извођача грађевинских радова у упоредном праву“

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Научно-наставно вијеће Правног факултета Универзитета у Бањој Луци је на II сједници одржаној 12. маја 2014. године донијело Одлуку о именовану Комисије за подношење извјештаја о израђеној докторској дисертацији мр Мирјане Зельковић, број:12/3.416-II-3/14, под називом: “Правни аспекти одговорности извођача грађевинских радова у упоредном праву“.

У Комисију су именовани :

1. Др Александар Тирић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област: пословно (трговинско) право, предсједник;
2. Др Марко Рајчевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: пословно (трговинско) право и право друштва, члан и
3. Академик, др Витомир Поповић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: међународно право, ментор - члан.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска теза кандидаткиње мр Мирјане Зељковић написана је ћиричним писмом (Times New Roman, фонт 12, проред 1,5) и укоричена тврдим повезом. Дисертација је написана на укупно 294 странице, од чега 280 страница чистог текста. Литература се састоји од 153 јединице разврстаних на књиге, чланке, законске текстове, остале прописе и интернет адресе. Наведена литература је цитирана у 810 фуснота.

Поред литературе и садржаја, теза се састоји од увода, девет глава и закључних разматрања и то: Увод (стр.1-3.), Уговор о грађењу (стр. 4-48.), Одговорност извођача (50-129.), Права наручиоца у случају неуредног извршења уговорних обавеза или неизвршења уговорних обавеза (133-163.), Гаранције извођача у неким правним системима Европе (164-183.), Право осигурања грађевинских објеката и радова (188-204.), Банкарска гаранција код уговора о грађењу (206-221.), Одговорност пројектанта и одговорност за вршење надзора (228-257.), Одговорност за штету од грађевине (260-263), Правна регулатива за грађевинске производе у државама Европске уније и другим државама (267-270.) и Закључна разматрања (272-280.).

Уводни дио рада се састоји од уводног и методолошког дијела који упућује на предмет рада, циљеве истраживања, хипотезу и основне методе истраживања.

У Глави I, која носи наслов „Уговор о грађењу“ дате су опште карактеристике уговора о грађењу, и његов однос према другим уговорима. Ова глава се састоји од више поглавља и подпоглавља. Појам и развој овог правног посла анализиран је кроз историју од римског права па све до данас. Посебна пажња је посвећена овом правном послу у упоредном праву кроз грађанске законике Француске, Италије, Њемачке, Аустрије и Велике Британије, као и законе држава насталих на територији бивше СФРЈ, затим у међународном праву кроз међународне опште услове за извођење

грађевинских радова. Посебно је указано на потребу изучавања ове области у оквиру грађевинског права, које би чинило грађевинско јавно и грађевинско приватно право.

Глава II овог рада, која носи наслов „Одговорност извођача“ чини основни дио изучавања и подијељена је на више подпоглавља. Посебна пажња посвећена је анализи предуговорне одговорности, одговорности извођача радова у току извођења радова и после је примопредаје, одговорности извођача за солидност грађевине и за њен квалитет, затим, су анализирани прекршајна и кривична одговорност извођача. Одговорност подизвођача је битан дио одговорности у систему одговорности извођача радова, а одговорност инжењеринг друштва из уговора о инжењерингу представља специфичну врсту одговорности. Посебна пажња је посвећена ограничењу и искључењу одговорности извођача радова.

У Глави III, која носи наслов „Права наручиоца у случају неуредног извршења уговорних обавеза или неизвршења уговорних обавеза“, посебно су обрађена следећа права наручиоца: уговорна казна, право на отклањање недостатака, право на снижење цијене, право на раскид уговора и накнаду штете.

Глава IV носи наслов „Гаранције извођача у неким правним системима Европе“, је посвећена гаранцијама извођача у другим правним системима, као на примјер; Француској, Њемачкој, Аустрији, Италији и Великој Британији.

Глава V, носи наслов „Право осигурања грађевинских објеката и радова“, са посебним освртом на упоредно право Француске, Њемачке, Аустрије, Италије и Енглеске, државама насталим на територији бивше СФРЈ и Условима уговора FIDIC из 1999. године.

Глава VI, носи наслов „Банкарска гаранција код уговора о грађењу“, као важан инструмент обезбјеђења је посвећена појму и значају ове гаранције код извођења грађевинских радова, њеним врстама (гаранција „на први позив“, гаранција за учешће на тендеру или лицитациона гаранција,

гаранција за добро извршење посла, гаранција за поврат аванса, гаранција за поврат задржаних средстава, гаранција за отклањање недостатака у гарантном року или периоду одржавања, гаранција учинка и бонд као алтернатива банкарској гаранцији), затим једнообразним правилима и одговорности банке. Посебна пажња је посвећена овом средству обезбјеђења у правном систему Републике Српске.

Глава VII, носи наслов „Одговорност пројектанта и одговорност за вршење надзора“, је посвећена и уско везана са одговорношћу извођача радова, са посебним акцентом на одговорност пројектанта за грешке у пројекту, законитост, употребљивост пројекта и његову естетику, предају у року, стабилност и солидност грађевине, мане земљишта, односно, могућност ослобођења и ограничења одговорности. Други дио ове главе је посвећен одговорности у вршењу надзора, као веома важној одговорности у извођењу грађевинских радова, са посебним освртом на обавезе надзорног органа да врши контролу извођења грађевинских радова, уградбених материјала, рокове извођења, обрачуна радова и поштовања законских и других обавезујућих прописа.

Глава VIII носи наслов „Одговорност за штету од грађевине“, посвећена је одговорности извођача за штету која може наступити по завршетку грађевинских радова. У овој глави су дата рјешења садржана у неким правним система, а посебно је анализиран историјски развој овог института.

Глава IX носи наслов „Правна регулатива за грађевинске производе у државама Европске уније и другим државама“ и посвећена је директиви Европске уније број 89/106 ЕЕЦ за грађевински производ, као основном акту који уводи обавезу контроле грађевинског производа, који представља основни супстрат грађевине, затим и правној регулативи за грађевински производ у државама насталим на територији бивше СФРЈ.

Закључна разматрања представљају пресјек цијелокупног истраживања кандидата у овој докторској дисертацији, са посебним акцентом

на резултате до којих је кандидаткиња дошла током истраживања.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Изучавању уговора о грађењу, посебно дијела о одговорности, са научног аспекта, је мало посвећено пажње, за разлику, нпр. од уговора о продаји, лизингу, факторингу и другим правним пословима којима се посвећује већа пажња.

Недовољна посвећеност овој теми управо представља разлог овог истраживања и потребу да се укаже на значај ово правног посла и дају одговори на читав низ питања који се у вези њега у последње вријеме јављају. У овом раду кандидат је веома аргументовано, кроз анализу законске и друге правне регулативе, судске и арбитражне праксе, указао на посебан значај регулисања и дефинисања међусобних односа извођача и инвеститора у уговору о грађењу, са посебним освртом на њихову одговорност у случају непридржавања овако утврђених међусобних права и обавеза.

Циљ овог истраживања је био да се кроз законе и посебну судску и арбитражну праксу употпуне сазнања о одговорности извођача радова и подигну на много виши научни и практични ниво. Практични циљ у основи представља сагледавање процеса реализације уговора о грађењу кроз одговорност извођача, указивање на значај регулисања ове одговорности приликом закључивања уговора, као и разраду посљедица у случају неизвршавања или некавалитетног извршавања обавеза извођача.

Што се тиче изучавања ове теме, у државама правним следницама бивше СФРЈ уговор о грађењу је релативно често дефинисан у уџбеницима пословног, односно привредног права и међународног пословног, односно међународног привредног права у дијелу уговора у привреди, дијелу уговора о услугама или као посебно поглавље. У оквиру тога на доста понављан и класичан начин, поред основних карактеристика овог уговора,

разматрана је и одговорност извођача радова, као саставни дио његових обавеза (нпр.: Антонијевић Зоран, *Привредно право (Организације удруженог рада и послови промета)*, Савремена администрација, Београд 1983., Васиљевић Мирко, *Пословно право*, Савремена администрација, Београд 1999, Васиљевић Мирко, *Трговинско право*, Савремена администрација, Београд 1993., Велимировић Михајло, *Пословно право*, Подгорица 2000., Голдштајн Александар, *Привредно уговорно право*, Информатор, Загреб, 1980., Јелена Вилус -Славко Царић- Стеван Шогоров, *Међународно привредно право*, Београд 1984., Ђуровић Радомир, *Међународно привредно право*, Београд, Савремена администрација, Београд 1997., Велимировић Михајло, *Уговори у привреди*, Пословна политика, Београд 1994., Васиљевић Мирко, Рајчевић Марко и Поповић Витомир, *Уговори у привреди*, Правни факултет, Центар за публикације, Бања Лука 2002., и други).

Као основ за изучавања ове теме послужили су законски текстови, као и други извори права.

Када говоримо о земљама насталим престанком постојања бивше СФРЈ, овдје првенствено мислимо на Закон о облигационим односима из 1978. године, који, са одређеним измјенама и допунама представља важећи закон у свим новонасталим државама. Поред Закона о облигационим односима у незаобилазне изворе права у овим државама спадају и Посебне узансе о грађењу, које се и данас, након скоро четрдесет година, примјењују.

Кандидаткиња је, полазећи од посебних карактеристика и специфичности овог правног посла, нарочито посебну пажњу посветила обавезама и одговорности извођача у контексту јавно-правног уређења ове области (регулисање обавеза инвеститора, извођача и других учесника у процесу грађења, као дјелатности која је уређена посебним законима).

И законодавство држава које су предмет истраживања (Француска, Њемачка, Аустрија, Италија и Велика Британија) су такође у својим грађанским законима, било као посебан уговор или као уговор о дјелу, уредиле права и обавезе уговорних страна, па тако и одговорност извођача.

У домаћој правној литератури овом темом се бавила Јелена Вилус (*Уговор о грађењу*, Институт за упоредно право, Београд 1968., *Грађанскоправна одговорност извођача и пројектанта*, Институт за упоредно право, Београд 1973., *Коментар конвенције уједињених нација о међународној продаји робе*, 1980., Информатор, Загреб 1981., *Правна правила везана за извођење грађевинских радова у иностранству*, Југословенски грађевински центар, Београд 1981.), Весна Клајн-Татић (*Гаранција пројектанта и градитеља за солидност грађевине и њихова имовинска одговорност*, Универзитет у Београду, Институт друштвених наука, Центар за правна и политиколошка истраживања, Београд 1991.), затим Радомир Стојичић (*Одговорност пројектанта за штету по уговору о пројектовању и надзору*, Грађевинска књига, Београд 1997., *Одговорност извођача грађевинских радова за штету која је настала неизвршавањем уговора о грађењу*, Грађевинска књига, Београд 1997.) и многи други.

Вукмир Бранко је ову тему изучавао са посебном пажњом у односу на *ФИДИК* и извођење грађевинских радова у иностранству (*Развој и значај опћих увјета ФИДИК*, (књига: извођење инвестицијских радова), Информатор, Загреб 1986., *Уговори о извођењу инвестицијских радова*, Центар за информације и публицитет, Загреб 1990. (прва и друга књига), *Уговори о грађењу и услугама савјетодавних инжењера*, РРиФ-ова Правна библиотека, Загреб 2009.).

Од стране литературе кандидаткиња је анализирала читав низ извора права из ове области, докторске и магистарске тезе на задату тему (Adela Lopez Pedreira, *Emptio tollit locatum*, Universidad de Alicante, Facultad de derecho, Шпанија, докторска теза, 1995., Louisa Igoudjil, *Le regime des contrats d'entreprise*, магистарска теза објављена у електронској форми, Faculté de Droit de Versailles Saint-Quentin-en Yvelines, Париз 2006., Louisa Igoudjil, *Le regime des contrats d'entreprise*, магистарска теза, Faculté de Droit de Versailles Saint-Quentin-en Yvelines, Париз 2006., Rutano Lucie, *La responsabilite du maitre de l'ouvrage dans le cadre de la sous-traitance*, магистарска теза, Faculté de droit et des sciences politiques d'Aix-Marseille,

2003.) и остале, углавном француске, изворе (Faure-Abbad Marianne, *Droit de la construction*, Gualiano, Париз 2007. , Wyckoff Patricia Grelier, *Pratique du droit de la construction*, Mayenne 2010., Panayotis Glavinis, *Le contrat international de construction*, GLN Joly Edition, Pariz 1993., Duflot Alain, *Le droit contentieux de la construction*, Peronnas, Француска 2008., Karilla Laurent, Charbonneau Cyrille, *Droit de la construction:responsabilite et assurances*, LexisNexis, Париз 2007.).

У раду је посебна пажња посвећена судској пракси, која у циљу лакшег разумијевања и употпуњавања овог рада има незамјењиву улогу.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

При изради овог рада кандидаткиња је користила бројну домаћу и страну литературу, судску и арбитражну праксу. Иако је тема рада изучавана са чисто правног аспекта, значајно мјесто, у циљу повезивања и приказивања ове материје у нешто ширем и другачијем контексту је посвећена и другој литератури из области грађења. Ово се прије свега односи на законске и подзаконске текстове Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта, односно држава правних следница бивше СФРЈ, најзначајнијих правних система Европе (Француске, Италије, Њемачке, Аустрије, Велике Британије, итд.), међународних правила, директива Европске Уније, радова еминентних правних стручњака, домаће и међународне судске и арбитражне праксе.

Предмет истраживања условио је да се у овом раду примјењује историјски, компаративни, догматски, нормативни и аксиолошки метод.

Историјски метод је у овом раду примијењен у приказивању одговорности извођача кроз историју. Компаративни метод је служио при поређењу два или више правних система, правних грана или правних

установа. Овај метод је примјењиван при поређењу појединих карактеристичних рјешења при регулисању одговорности извођача. Догматски метод је примјењиван у тумачењу значења појединих правних норми којима се регулише одговорност извођача радова у појединим законским или подзаконским правним актима. Путем нормативног метода право се посматра као цјеловит нормативни систем с одређеном функцијом и он се примјењује у проналажењу норми којима се регулише одговорност извођача грађевинских радова у домаћем, упоредном и комунитарном праву. Примјеном аксиолошког метода у овом раду, оцјењујући правне норме, правне односе и правни поредак у цјелини, долази се до закључка да је потребно детаљније регулисање одговорности извођача у праву Републике Српске. Све наведене методе су адекватне, довољно тачне и савремене и резултати добијени њиховим коришћењем су јасно приказани.

Кандидаткиња није одступила од плана датог приликом пријаве докторске тезе, јер минимална корекција назива поглавља и груписање одређених садржаја у више или мање цјелина у односу на пријаву, није битно нарушило однос урађеног рада и пријаве теме.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Грађевинарство је комплексна дјелатност. У грађевинарству се прожимају настојања државе да контролише градњу путем бројних законских и прописа техничке природе. Техника градње, квалитет и врста материјала су посљедњих година значајно унапредовале, тако да грађење постаје све захтјевније. Међутим, истраживања у овом раду полазе од чињенице да законска регулатива која регулише грађанску одговорност не прати у довољној мјери овај темпо убрзаног развоја грађевинарства као посебне гране и да у овој области важе „стари“ или релативно стари грађански законици, односно закони којима се ова област регулише, те да одговорност извођача радова заслужује већу пажњу од постојеће.

Република Српска примјењује, у овој области Закон о облигационим односима из 1978. године са свим његовим каснијим измјенама и допунама. Остале бивше републике СФРЈ су у основи преузеле овај Закон у његовом претежном дијелу. Посебне Узансе о грађењу донесене 1977. године до данас су остале неизмијењене и данас се могу примијенити на уговоре о грађењу, ако их странке изричито уговоре.

У неким државама Европе, уговор о грађењу је регулисан грађанским законикима, као уговор о дјелу или другим законикима (Француски грађански законик, Законик о грађењу и становању и Законик о осигурању, Италијански грађански законик, Њемачки грађански законик, актуелни Аустријски грађански законик, Швајцарски Закон о облигационим односима), док Велика Британија нема грађанског законика, али постоје судски преседани и стољетна традиција по којој стручне инжењерске организације доносе и усавршавају опште услове и специфична правила за уговоре о грађењу и друге врсте инжењерских радова.

Иако је по својој правној природи уговор о грађењу уговор о дјелу, овај рад указује на велики број специфичности што уговор о грађењу чини уговором посебне врсте. Те специфичности се огледају у јавно-правном карактеру условљености градње од почетка до краја (од планско-техничке документације, преко разних дозвола и сагласности па све до техничког прегледа), у комплексности изградње у смислу учествовања низа извођача који су у једном правном послу, у значају градње за ширу заједницу па самим тим и одговорности свих учесника у изградњи, не само према наручиоцу него и према другима. Због својих обиљежја овај уговор је важно разграничити у односу на друге уговоре, као што су уговор о продаји, уговор о налогу и уговор о дјелу (без обзира на његову правну природу). Уговор о грађењу је од важности како за националне економије, тако и за међународне односе. Зато је у овом раду посвећена пажња, како правној регулативи одређених држава, тако и општим условима *FIDIC* који имају велику примјену у уговорима нарочито са елементом иностраности.

Чврсто везано за грађевину, по природи ствари, је оно што се уграђује у

грађевину, грађевински производ. У настојању да се у земље Европске Уније уведу одговарајући стандарди у погледу квалитета производа који се уграђују у грађевине, Савјет ЕЗ је усвојио Директиву о усаглашавању закона, прописа и административних одредби које се односе на грађевинске производе (Директиву 89/106 ЕЕЦ за грађевинске производе). Грађевински производ мора имати такве особине да даје сигурност да ће грађевина испуњавати „битне захтјеве“, односно, поред тога што грађевински производ мора задовољавати одређене услове, он мора бити и исправно уграђен, па се тако Директивом на посредан начин уређује одговорност извођача за грађевину.

Све ово указује на чињеницу да је уговор о грађењу један сложени правни посао и да га као таквог треба посматрати са његових различитих аспеката, а не само као односа између извођача и инвеститора. Наиме, полазећи од одговорности извођача за физичке недостатке грађевине према конкретном наручиоцу, долазимо до одговорности шире друштвене заједнице за квалитет живота и општу сигурност људи. Скуп свих малих одговорности које проистичу из грађења доводи нас до велике одговорности за очување свих до сада постигнутих вриједности.

Током читавог рада изучавани су правни аспекти одговорности извођача радова у упоредном праву, односно изучавани су правни системи одређених европских земаља, па се кроз приказе њихове правне регулативе уговора о грађењу, осигурању, гаранцијама и одговорностима, дошло до сазнања како извођач и остали учесници одговарају, односно како је та област регулисана у тим правним системима.

Неодвојиво повезана са одговорности извођача, јесте одговорност пројектанта и надзорног органа. Они су у правном односу са наручиоцем, често сваки у посебном односу, па је њиховој одговорности посвећена посебна глава овог рада.

За уговор о грађењу је карактеристично да престанком обавезе изградње и примопредајом дјела изградње, обавеза извођача не престаје. То је посебна област овог рада, односно, одговорност извођача послије примопредаје. Сасвим је оправдана разлика у периодима одговорности након

примопредаје за грађевинске радове и за солидност грађевине. Уобичајена је одговорност од двије године од дана примопредаје за грађевинске радове и десет година за солидност грађевине. Већина система заговара овај рок, као рок заштите наручиоца, трећих лица и заједнице. Он се не може ограничити или искључити, а што је и потпуно оправдано.

Извођач (као и остали учесници у градњи) одговара грађанско-правно прекршајно и кривично, али само док егзистира и док је солвентан. Наручилац може имати одређену сатисфакцију у кривичном кажњавању извођача, али то није довољно. Одговорност извођача након примопредаје је увијек упитна ако нема квалитетног обезбјеђења. Ово се наглашава посебно обзиром на чињеницу да је у последње вријеме у Републици Српској актуелна изградња станова пословних простора од стране извођача који су уједно и носници грађевинске дозволе, па купци, углавном физичка лица, купују стан или пословни простор као готов производ. Они су често апсолутно незаштићени, јер друштво не врши квалитетну контролу извођача, а након завршетка објекта, извођач често престане да постоји (оде у ликвидацију или стечај). Иако је купац заштићен у складу са одредбама ЗОО уговора о грађењу, ако извођач - продавац не постоји то нема никакву практичну важност.

Одређени дио овог рада је посвећен осигурању радова и банкарској гаранцији, као инструменту обезбјеђења код уговора о грађењу, као најзаступљенијем средству обезбјеђења извршења уговорних обавеза код уговора о грађењу, али се ова средства углавном примјењују код „већих“ послова, мада то не би требало бити правило. За овај рад је посебно важна гаранција за добро извршење посла, за поврат задржаних средстава, за отклањање недостатака у гарантном року или у периоду одржавања или гаранција учинка.

Такође, кандидаткиња указује да се уговор о грађењу на правним факултетима не изучава у склопу облигационог права, него само као привредно-правни уговор, па је њено мишљење да се овај уговор треба изучавати и као уговор облигационог права. А нарочито указује на потребу увођења у наставни план и програм правних факултета предмета грађевинског

права, чиме би овај правни посао још више добио на значају.

Закључке и резултате до којих је у изради овог рада дошла кандидаткиња је правилно, логично и јасно тумачила, често пута износећи и свој сопствени критички став.

Рад има велики, како научни тако и практични допринос, јер кроз анализу правне науке, законских и других прописа и судске праксе, даје рјешења и свеобухватан приказ ове одговорности и испуњава све друге законом и другим општим актима универзитета и факултета прописане стандарде.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Кандидаткиња је кроз свој рад, у области која није довољно научно обрађена, дала свој допринос представљајући своју тему на један посебан и оригиналан начин. На једном мјесту је доказаним методама обрадила одговорности извођача грађевинских радова у свјетлу савремених законских прописа и општих правила, што чини, између осталог, и користан допринос свим онима који се баве овом проблематиком. Њен допринос правној науци је евидентан, те због тога Комисија даје

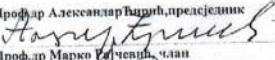

ПРИЈЕДЛОГ

Будући да понуђени рад задовољава критерије и стандарде докторског рада, Комисија једногласно предлаже Наставно-научном вијећу Правног факултета Универзитета у Бањој Луци да донесе слиjedeће одлуке:

Образак - 3

1. да се докторска теза мр Мирјане Зељковић под називом "Правни аспекти одговорности извођача грађевинских радова у упоредном праву" прихвати као самосталан научни рад који задовољава научне захтјеве за рад оваког карактера и
2. да се именује Комисија за јавну одбрану рада.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Александар Ђурић, председник

2. Проф. др Марко Булчић, члан

3. Академик Проф. др Витомир Поповић, члан
